

Έθιμα Χριστουγέννων, Πρωτοχρονιάς και Πάσχα

Σχολείο: Γυμνάσιο Κοκκινοτριμιθιάς

Όνόματα Εκπαιδευτικών: Μαρία Γιακουμή, Άννα Χατζηθεοδώρου

Ιδιότητα: Βοηθ. Διευθύντριες Οικιακής Οικονομίας

Μέσα από ερευνητική εργασία που πραγματοποίησαν οι μαθητές για τα έθιμα γνώρισαν διάφορα είδη αρτοποιημάτων / ψωμιών που παρασκευάζονταν στις διάφορες γιορτές καθώς και τη συμβολική χρήση τους.

Έθιμα Χριστουγέννων

Όπως έγραψαν τα παιδιά....

Χριστούγεννα είναι.....η αλλαγή από τη ρουτίνα, είναι οι αγκαλιές, οι απροσδόκητοι επισκέπτες και τα γράμματα από φίλους που έχουν χαθεί από καιρό.

Τα Χριστούγεννα σημαίνουν ... παιδιά, οικογένεια, κάρτες και γλυκά, χαρά και ευτυχία. Όμως, πάνω απ' όλα, τα Χριστούγεννα σημαίνουν αγάπη και προσφορά στους ανθρώπους που χρειάζονται τη στοργή και τη φροντίδα μας.

Για τη γιαγιά μου όμως που είναι πιστή στην παράδοση τα Χριστούγεννα και οι γιορτές πέρα από αυτά έχουν και άλλη σημασία. Πρέπει να τα ετοιμάσει όλα σύμφωνα με την παράδοση. Έτσι παραμονή των Χριστουγέννων θα ζυμώσει τα ψωμιά και θα τους δώσει διάφορα σχήματα όπως τα διδάχθηκε από τη μητέρα της και αυτή από τη δική της μητέρα. Θα φτιάξει γεννόπιττες, δαχτυλιές, ζεμπύλια, βάτραχους, κουκλάκια. Πριν αρχίσει το ζύμωμα θα επικαλεστεί τη βοήθεια του Θεού, σχηματίζοντας το Σύμβολο του Σταυρού λέγοντας «Έλα η Δύναμή Σου Θεέ μου». Πρώτα θα φτιάξει τις γεννόπιττες, και στο κέντρο θα χαράξει το σταυρό, το σύμβολο της χριστιανικής μας πίστης. Μιας και κατάγεται από αγροτική οικογένεια θα φτιάξει το ζεμπύλι του γεωργού, το οποίο συνδέεται με τη σπορά, αφού σ' αυτό τοποθετούσε ο γεωργός το σπόρο, για να τον σπείρει. Άλλο είδος κουλλουριού είναι αυτό που μοιάζει με κεφαλαίο Β και συμβολίζει το ζυγό του αλετριού, που συνδέεται με τη σπορά και κατ' επέκταση με το όνειρο κάθε γεωργού για καλή σοδιά.

Είδος μαλακού κουλουριού, είναι εκείνο σε σχήμα βατράχου. Είναι κι αυτό συμβολικό, καθώς ο βάτραχος συνδέεται με το

νερό. Σύμφωνα με την παράδοση, οι Εβραίοι κάποτε άναψαν φωτιά, για να κάψουν το Χριστό. Η σαύρα έφερνε ξύλα για τη φωτιά, ενώ ο βάτραχος νερό για να σβήσει τη φωτιά. Γι' αυτό, η σαύρα καταδικάστηκε να ζει πάντα στον ήλιο, ενώ ο βάτραχος ευλογήθηκε να ζει στο νερό και να δροσίζεται. Έτσι, φαίνεται πόσο συνδεδεμένος με το νερό είναι ο βάτραχος και στη λαϊκή συνείδηση. Συνεπώς η κατασκευή κουλουριών σε σχήμα βατράχων, του ευλογημένου από το Χριστό ζώου, είναι και αυτό μια έκφραση βαθιάς επιθυμίας για νερά, για βροχές, που διαχρονικά έχουν τόση σημασία για τη γεωργία.

Με το ίδιο ζυμάρι θα φτάζει τα κουκλάκια. Αυτά γίνονται για τα παιδιά. Πολλές γυναίκες πιστεύουν ότι αυτά συμβολίζουν τον Ιησού Χριστό που ήταν βρέφος.

Έθιμα της Πρωτοχρονιάς

Για την πρωτοχρονιά θα ζυμώσει με ιδιαίτερη φροντίδα και τέχνη τη βασιλόπιττα, που είναι αφιερωμένη στον Άγιο Βασίλη. Στην πίττα πάντοτε μπαίνει και το νόμισμα, που θα αναδείξει τον τυχερό της χρονιάς. Τη νύκτα της πρωτοχρονιάς θα στρώσει το τραπέζι για τον Άγιο Βασίλη. Το δείπνο, όπως χαρακτηριστικά το ονομάζουν, αποτελείτο από ένα πιάτο διαλεκτό σιτάρι, για να το ευλογήσει ο Άγιος και έτσι να έχουν καλή σοδιά οι γεωργοί. Πάνω στο σιτάρι τοποθετεί την βασιλόπιττα πάνω στην οποία ανάβει κεριά στη μνήμη του Αγίου.

Περιλαμβάνει επίσης ένα "κολότζινην" (κολοκύθι ειδικό για το κρασί) γεμάτο γλυκό κρασί και ένα ποτήρι για να πιεί ο Άγιος όταν έλθει. Αυτά τοποθετούνται δίπλα από το πιάτο με το σιτάρι και τη βασιλόπιττα.

Θα βάλει ακόμη το "πουντζιήν" (το πορτοφόλι) του νοικοκύρη με όσα λεφτά περιέχει για να το ευλογήσει και αυτό ο Άγιος.

Στα παλιά χρόνια, η βασιλόπιττα κοβόταν κατά τη διάρκεια του Πρωτοχρονιάτικου μεσημεριανού γεύματος, επειδή όλη η οικογένεια ήταν μαζεμένη στο τραπέζι. Τη βασιλόπιττα έκοβε ο σπιτονοικοκύρης ή ο πιο ηλικιωμένος σε ένδειξη σεβασμού. Το πρώτο κομμάτι ήταν του Χριστού, το δεύτερο της Παναγίας, το τρίτο του Άη Βασίλη και τα υπόλοιπα του πατέρα, της μητέρας και κατά σειρά ηλικίας των παιδιών. Εκείνος που έβρισκε το νόμισμα ήταν ο τυχερός της χρονιάς. Αν το νόμισμα έπεφτε σ' ένα από τα τρία πρώτα κομμάτια, δηλαδή του Χριστού, της Παναγίας ή του Άη Βασίλη, έπαιρνε το νόμισμα η

νοικοκυρά. Αν το νόμισμα έπεφτε στο κόψιμο του μαχαιριού, το έπαιρνε ο νοικοκύρης. Εκείνος που βρίσκει το νόμισμα δεν έπρεπε να το ξοδέψει, αλλά θα έπρεπε να το φυλάξει, γιατί ήταν το τυχερό νόμισμα. Πίστευαν πως στο πρόσωπο αυτό δεν θα λείπανε τα χρήματα και θα ήταν τυχερός ολόχρονα.

Πάσχα

Κάθε νοικοκυρά έφτιαχνε με ζυμάρι το Σταυροκούλλουρο. Το έκαναν μεγάλο σαν το κόσκινο και το κρέμαζαν στον τοίχο. Το έτρωγαν την Πρωτομαγιά "για να μην τους δαγκώσει το γαϊδούρι", σύμφωνα με τη λαϊκή θυμοσοφία.

Πολλά από τα σησασωτά που ζύμωναν για το Πάσχα είχαν σχήματα που αναφέρονταν στα πάθη του Χριστού όπως είναι το αγκάθινο στεφάνι. Ήταν ένα μεγάλο κυλινδρικό κουλούρι, στο οποίο έκοβαν με ψαλίδι γύρω-γύρω όλο τον εξωτερικό κύκλο, ώστε να σχηματίζονται προεξοχές που μοιάζουν με αγκάθια.

Μετά το ζύωμα των ψωμιών, οι νοικοκυρές, θα φτιάξουν τις φλαούνες. Κανονικά, ποτέ δεν έτρωγαν φλαούνα πριν την Ανάσταση, γιατί και το Μεγάλο Σάββατο ήταν μέρα νηστείας. Εξαίρεση αποτελούσε η περίπτωση κατά την οποία οι κοπέλλες δεν μπορούσαν να πάνε το βράδυ στην εκκλησία και να ακούσουν τον "Καλό λόγο", διότι δεν ήταν "καθαρές". Υπήρχε η αντίληψη ότι, αν έτρωγαν φλαούνα το Μεγάλο Σάββατο, δεν θα πάθιαν τα ίδια και τον επόμενο χρόνο.